

Informacje podstawowe

Nazwa przedmiotu	Egzegeza Starego Testamentu: księgi prorockie
Prowadzący	Ks. dr Zbigniew Grochowski
Wydział	Wydział Teologiczny
Kierunek	Specjalistyczne Studia Teologiczne
Poziom studiów	studia drugiego stopnia (magisterskie)
Profil studiów	ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne / hybrydowe
Moduł specjalnościowy	Biblistyka z patrologią
Dyscyplina naukowa, do której odnoszą się efekty uczenia się	nauki teologiczne
Obowiązuje od roku akademickiego	2025/2026
Rok studiów	1 oraz 2
Semestr	2 oraz 4
Język wykładowy	polski
Status przedmiotu (<i>obowiązkowy, do wyboru</i>)	obowiązkowy
Odniesienie do kierunkowych efektów uczenia się (<i>symbole</i>)	Dla pierwszego roku: STL_W01; STL_W02; STL_W03; STL_W04; STL_U02; STL_U03; STL_K01; STL_K04 Dla drugiego roku: STL_W03; STL_W04; STL_U02; STL_U03; STL_U06; STL_U07; STL_K02
Rodzaj zajęć (<i>wybór z listy*</i>)	ćwiczenia
Liczba godzin	30
Liczba ECTS	Pierwszy rok: 3 Drugi rok: 2
Wymagania wstępne	Ogólna znajomość zagadnień wprowadzących do ksiąg prorockich Starego Testamentu, a także do Ewangelii według św. Jana oraz oczywiście orientacja w treści tych ksiąg.
Opis i cele przedmiotu	Wprawdzie nazwa przedmiotu mówi jedynie o księgach prorockich Starego Testamentu, to jednak tytuł tych zajęć brzmi (precyzyjniej) następująco: PROROCY STAREGO TESTAMENTU W EWANGELII JANOWEJ: CYTATY, ALUZJE, ECHA. Zakładając podstawową znajomość treści ksiąg prorockich oraz czwartej Ewangelii, a także zagadnień wprowadzących związanych z tymi księgami (pozyskanych podczas studiów magisterskich), wykład będzie miał na celu takie przyjrzenie się Ewangelii wg św. Jana, aby można było odkryć w niej <i>cytaty</i> , <i>aluzje</i> oraz <i>echa</i> ksiąg prorockich ST. Wykład ma na celu szukanie odpowiedzi na intrygujące (przykładowe) pytania: na ile kontekst historyczny poszczególnych ksiąg prorockich pokrywa się z

	okolicznościami, w których pisana/redagowana była czwarta Ewangelia? Na ile św. Jan był precyzyjny podczas nawiązywania do idei zawartych w Starym Testamencie (u proroków)? Czy cytatów jest wiele, czy też dominują aluzje (a może najczęściej mamy do czynienia ze swobodnymi skojarzeniami, stanowiącymi echa proroków w Ewangelii Janowej)? Itd., itp. Wykład przy okazji przybliży studentom niektóre idee obecne w księgach prorockich ST oraz zaznajomi ich zwłaszcza z czwartą Ewangelią dzięki sukcesywnej i (niemal) całościowej lekturze tej książki.
--	---

Treści programowe

Temat/blok zajęć:	Liczba godzin
1. Czwarta Ewangelia a judaizm: Stary Testament, pisma qumrańskie, zajordański ruch chrzcielny, Samarytanie, środowisko synagogałne, judaizm przed i po 70 r. po Chrystusie.	2
2. Księgi prorockie w kanonie żydowskim i katolickim. Wyjaśnienie pojęć: cytat, aluzja i echo. Ogólna prezentacja tego fenomenu w Ewangelii Janowej.	2
3. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 1,5 ~ Iz 9,1; J 1,14 ~ Za 8,3; Ez 37,27; [Iz 40,5; Oz 2,22]; J 1,21 ~ Ml 3,23; CYTAT 1: J 1,23 = Iz 40,3; J 1,29.36 ~ Iz 53,7; Jr 11,19; [Iz 53,12]; J 1,32 ~ Iz 11,2; [Iz 61,1]; J 1,34 ~ [Iz 42,1].	2
4. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 1,47 ~ So 3,13; J 1,49 ~ So 3,15; J 2,11 ~ Iz 7,11.14; 8,23; J 2,15 ~ [Ml 3,1-4]; J 2,16 ~ Za 14,21; J 3,5 ~ Ez 36,25-27; J 3,14 ~ Iz 52,13.	2
5. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 3,28 ~ [Ml 3,1]; J 4,10 ~ Za 14,8; Jr 2,13; J 4,14 ~ Iz 58,11; J 4,21 ~ Iz 66,1; J 4,22(20-23) ~ Iz 2,3; J 4,26 ~ [Iz 52,6]; J 4,36 ~ Iz 9,2.	2
6. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 4,37 ~ Mi 6,15; J 5,10[8-9] ~ Jr 17,21[-27]; J 5,21 ~ Oz 6,1-2; J 5,24.28-29 ~ Dn 12,2; J 5,28 ~ Iz 26,19; Ez 37,12; J 5,38 ~ Jr 8,8-9; J 5,44 ~ Iz 37,20; Dn (LXX) 3,45.	2
7. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 6,27 ~ [Iz 55,2]; J 6,35 ~ [Iz 55,1-3]; CYTAT 2: J 6,45 = Iz 54,13 oraz ~ Jr 31,33-34; J 7,2 ~ [Za 14,16-19]; J 7,24 ~ Iz 11,3; [Za 7,9]; J 7,34 ~ [Iz 55,6; Oz 5,6]; J 7,37 ~ Iz 12,3; 55,1[.3].	2
8. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 7,38 ~ Iz 43,19-20; Za 14,8; Ez 47,1-12; Jl 4,18; J 7,39 ~ [Iz 44,3]; J 7,42 ~ Jr 23,5; Mi 5,1; J 8,11 ~ [Ez 33,11; 18,32]; J 8,12 ~ Iz 9,1; 42,6; 49,5-6; 60,1.3[.19]; J 8,21 ~ [Ez 18,20; 33,12-20]; J 8,24.28.58 ~ Iz 43,10[.11].	2
9. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 8,34 ~ [Jr 2,14-15]; J 8,58 ~ Iz 43,13; J 8,41 ~ Iz 63,16; Ml 2,10; J 8,49 ~ Ml 1,6; J 8,52 ~ Za 1,5; J 9,2 ~ Ez 18,20; J 9,4 ~ Jr 13,16.	2

10. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 9,7 ~ Iz 8,6; J 9,31 ~ Iz 1,15; J 10,4 ~ [Mi 2,13]; J 10,11 ~ Ez 34,[1-2.3-8.]11-16.23; 37,28; [Jr 23,1-3]; J 10,12 ~ [Za 11,17]; J 10,16 ~ [Jr 23,3; 31,10; Ez 34,23; 37,22; Mi 2,13]; J 10,28 ~ [Jr 23,4].	2
11. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 10,29 ~ [Iz 43,13; Iz 51,16]; J 10,36 ~ Jr 1,5; J 11,9 ~ Jr 13,16; J 11,43 ~ [Iz 49,9]; J 11,50 ~ Jon 1,12-15; J 11,52 ~ Iz 11,12; 49,5-6; CYTAT 3: J 12,15 = Za 9,9[.10] oraz ~ Iz 40,9; So 3,14-16.	2
12. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 12,24 ~ [Iz 53,10-12]; J 12,34 ~ Ez 37,25; [Iz 9,6]; J 12,35-36 ~ [Jr 13,16]; CYTAT 4: J 12,38 = Iz 53,1; CYTAT 5: J 12,40 = Iz 6,10; J 13,17 ~ [Iz 56,2]; J 13,19 ~ Iz 43,10; 46,[9.]10.	2
13. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 14,23 ~ Ez 37,27; J 14,27 ~ Ag 2,9; J 15,1 ~ Jr 2,21; [Iz 5,1]; J 15,2 ~ [Iz 18,5]; J 15,6 ~ Ez 15,1-8; J 16,21 ~ Iz 26,17[.18; 66,7-14; Mi 4,9-10]; J 16,22 ~ Iz 66,14.	2
14. Lektura Ewangelii Janowej ze szczególnym uwzględnieniem cytatów (=) oraz aluzji i ech (~) pochodzących z pism prorockich Starego Testamentu: J 16,32 ~ Za 13,7; J 17,3 ~ [Jr 24,7; 31,31-34; Ez 36,25-28]; J 17,12 ~ Iz 57,4; J 18,20 ~ Iz 45,19; [48,16]; J 19,18 ~ [Iz 53,12]; J 19,30; 20,22 ~ Za 13,1 {xZG}; J 19,34 ~ [Ez 47,1]; CYTAT 6: J 19,37 = Za 12,10; J 20,22 ~ Ez 37,9.	2
15. Podsumowanie wykładu (i ewentualnie egzamin w „terminie zerowym”).	2
Łącznie godzin:	30

Opis przedmiotowych efektów uczenia się i sposoby ich weryfikacji

Kategoria efektu (W, U, K)	<u>Kierunkowe</u> efekty uczenia się (co ogólnie absolwent po tych studiach będzie wiedział i umiał)	Opis <u>przedmiotowych</u> efektów uczenia się (wyłącznie czasownikami operacyjnymi - czynności, które da się zweryfikować, mierzalne; w nawiasie należy podać numery tematów zajęć, które realizują dany efekt) (co konkretnie student po tym przedmiocie będzie wiedział i umiał)	Sposoby <u>weryfikacji</u> efektów uczenia się (np.: kolokwium pisemne, egzamin ustny, egzamin pisemny, sprawozdanie, prezentacja na zajęciach, raport, projekt indywidualny, grupowy...)
I rok			
STL_W01	ma pogłębioną wiedzę o specyfice przedmiotowej i metodologicznej teologii, w szczególności w zakresie studiowanej specjalności teologicznej; jest w stanie rozwijać tę wiedzę i twórczo stosować ją w działalności edukacyjnej i środowiskowej	Student będzie miał pogłębioną wiedzę w zakresie teologii biblijnej i patrystycznej; będzie w stanie rozwijać tę wiedzę, czyli odkrywać nie tylko cytaty pism prorockich w Ewangelii Janowej, ale także nawiązania do całego Starego Testamentu obecne w całym Nowym Testamencie. Mając wykształcenie pedagogiczne będzie mógł wykorzystać tę wiedzę w działalności edukacyjnej, a jako chrześcijanin będzie mógł korzystać z tej wiedzy w swoim środowisku, dając świadectwo wiary. (tematy 1-14)	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec
STL_W02	zna zaawansowaną terminologię biblijną i teologiczną oraz jej korzenie grecko-łacińskie	Posługując się nie tylko polskimi przekładami, lecz także – na miarę swoich możliwości – tekstami oryginalnymi (hebrajskimi i greckimi), będzie umiał stosować zaawansowaną terminologię egzegetyczną. (tematy 1-14)	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec
STL_W03	ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę, obejmującą teorie i metody studiowanej specjalizacji teologicznej	Stosując teorie i metody właściwe dla analizy intertekstualnej Pisma Świętego student będzie umiał szukać powiązania zachodzące między Starym i Nowym Testamentem. (tematy 1-14)	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec

STL_W04	ma pogłębioną wiedzę o współczesnych dokonaniach, ośrodkach i szkołach badawczych w zakresie teologii	Student będzie miał pogłębioną wiedzę o współczesnych dokonaniach, ośrodkach i szkołach badawczych w zakresie egzegezy i teologii biblijnej. Czytając literaturę przedmiotu pozna nazwiska znanych egzegetów i owoce ich pracy badawczej (tematy 1-14)	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec
STL_U02	posiada zaawansowane umiejętności badawcze w zakresie analizy tekstów biblijnych i teologicznych, umiejętność wykorzystania metod i narzędzi badawczych służących do ich właściwej interpretacji;	Student będzie posiadał zaawansowane umiejętności badawcze w zakresie analizy tekstów biblijnych i teologicznych; wykorzystując metody i narzędzia badawcze będzie umiał odkrywać nie tylko cytaty pism prorockich w Ewangelii Janowej, ale także nawiązania do całego Starego Testamentu obecne w całym Nowym Testamencie, a także właściwie je interpretować. (tematy 1-14)	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec
STL_U03	posiada umiejętność interpretowania źródeł istotnych dla badań biblijnych i teologicznych, z wykorzystaniem tekstów obcojęzycznych	Liczne egzegetyczne teksty obcojęzyczne, rekomendowane w ramach „Literatury uzupełniającej” (zob. poniżej) będą dla studentów istotnym źródłem dla badań biblijnych i teologicznych. (tematy 3-14)	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec
STL_K01	ma krytyczną świadomość poziomu własnej dojrzałości osobowej, nabytej wiedzy i umiejętności	Publiczne wystąpienie w ramach pracy śródkresowej oraz końcowy egzamin ustny – dzięki ocenie wystawionej przez wykładowcę – uświadomi studentom, jaki jest poziom nabytej przez nich wiedzy i ich umiejętności, a skoro uwzględnione będzie także ich zachowanie podczas zajęć, stosunek do przedmiotu, obowiązkowość, punktualność, frekwencja, itp., to ocena końcowa pomoże studentom nabyć krytyczną świadomość o poziomie własnej dojrzałości. (tematy 1-14)	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec
STL_K04	potrafi odpowiednio określić priorytety służące realizacji określonego przez siebie lub innych zadania i potrafi przewidywać wielokierunkowe skutki swojej działalności	Publiczne wystąpienie w ramach pracy śródkresowej oraz końcowy egzamin ustny – dzięki ocenie wystawionej przez wykładowcę – uświadomi studentom, na ile potrafią odpowiednio określić priorytety służące realizacji tych	Prezentacja na zajęciach, egzamin ustny na koniec

		dwóch zadań i czy zdołali przewidzieć wielokierunkowe skutki swojej działalności. (tematy 1-14)	
II rok			
STL_W03	ma uporządkowaną i pogłębioną wiedzę, obejmującą teorie i metody studiowanej specjalizacji teologicznej	W roku akademickim 2025-26 NIE DOTYCZY	
STL_W04	ma pogłębioną wiedzę o współczesnych dokonaniach, ośrodkach i szkołach badawczych w zakresie teologii	W roku akademickim 2025-26 NIE DOTYCZY	
STL_U02	posiada podstawowe umiejętności badawcze w zakresie analizy tekstów biblijnych i teologicznych, umiejętność wykorzystania (w ogólnym zakresie) metod i narzędzi badawczych służących do ich właściwej interpretacji	W roku akademickim 2025-26 NIE DOTYCZY	
STL_U03	posiada umiejętność interpretowania podstawowych źródeł istotnych dla badań biblijnych i teologicznych, z wykorzystaniem tekstów obcojęzycznych	W roku akademickim 2025-26 NIE DOTYCZY	
STL_U06	posiada umiejętność merytorycznego argumentowania, prowadzenia merytorycznej dyskusji dotyczącej zagadnień biblijnych, teologicznych i życia Kościoła, z wykorzystaniem własnych poglądów oraz poglądów zaczerpniętych z literatury, formułowania wniosków oraz tworzenia syntetycznych podsumowań	W roku akademickim 2025-26 NIE DOTYCZY	
STL_U07	umie prowadzić dialog światopoglądowy, ekumeniczny i międzyreligijny szczególnie w ramach interpretacji Biblii	W roku akademickim 2025-26 NIE DOTYCZY	
STL_K02	rozumie potrzebę intelektualnego oraz religijno-duchowego formowania się przez całe życie, potrafi inspirować i organizować proces kształcenia innych osób oraz potrafi samodzielnie i krytycznie uzupełniać wiedzę i umiejętności, rozszerzone o wymiar interdyscyplinarny	W roku akademickim 2025-26 NIE DOTYCZY	

Metody dydaktyczne

(dostosowane do przedmiotowych efektów uczenia się)

1	Wykład informacyjny
2	Wykład konwersatoryjny
3	Prezentacja multimedialna

Opis nakładu pracy studenta w ECTS

Kontakt z prowadzącym	Aktywność	Liczba godzin	Razem liczba godzin / ECTS
bezpośredni	udział w zajęciach	30	30 / 1
	udział w zaliczeniach poza zajęciami		
	udział w konsultacjach		
praca własna	przygotowanie do zajęć (czytanie, praca pisemna, tłumaczenie, ...)	30	60 / 2
	przygotowanie do zaliczenia (np. czytanie, prezentacja, projekt, ...)	30	

Kryteria oceny końcowej

(Opis składowych oceny końcowej zajęć, rozkład procentowy lub punktowy, informacja o dopuszczalnej liczbie nieobecności, inne kryteria)

Warunkiem zaliczenia jest co najmniej 50-procentowa frekwencja, ale częstsza obecność na zajęciach przyczyni się do podwyższenia oceny końcowej. Co więcej, bardzo wysoka frekwencja (czyli najwyżej dwie nieobecności w semestrze [nieusprawiedliwione]) wraz z (b.)dobrym zaprezentowaniem pracy śródkresowej może gwarantować satysfakcjonujący wynik na koniec semestru (np. już ocenę DB [4,0]).

Pracę śródkresową stanowić będzie ok. 20-30 minutowe omówienie jednego z cytatów pism prorockich w Ewangelii Janowej.

Egzamin końcowy to z kolei ustna wypowiedź na temat wylosowanego cytatu (jednego z sześciu) – ale już bez posługiwania się jakimikolwiek pomocami naukowo-dydaktycznymi, w tym także egzemplarzem Pisma św. Wykładowca zastrzega sobie ponadto możliwość dopytania studentów z treści wykładów dotyczących także licznych aluzji i ech pism prorockich w czwartej Ewangelii.

Procentowo kryteria te przedstawiają się następująco:

Frekwencja – 40 %

Praca śródkresowa – 40 %

Egzamin końcowy – 20 %.

Literatura obowiązkowa

1	Mędała S., <i>Ewangelia według świętego Jana. Rozdziały 1-12 / 13-21. Nowy Komentarz Biblijny. Nowy Testament Tom IV / cz. 1 i 2</i> , Częstochowa 2010 [fragmenty komentujące omawiane na zajęciach wersety i ich perykopy]
---	---

2	Stachowiak L., Ewangelia według św. Jana. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz. Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach. Tom IV, Poznań – Lublin 1975 [fragmenty komentujące omawiane na zajęciach wersety i ich perykopy].
3	Martin F., Wright IV W.M., <i>Ewangelia według św. Jana. Katolicki komentarz do Pisma Świętego</i> , Poznań 2020 [fragmenty komentujące omawiane na zajęciach wersety i ich perykopy]. Oraz inne polskie komentarze do czwartej Ewangelii, a także przekłady Pisma Świętego z nieco bardziej szczegółowym komentarzem (np. Biblie: Jerozolimskie, Poznańskie, Paulistów, itd.).

Literatura uzupełniająca

1	Williams C.H., „Isaiah in John’s Gospel”, w: S. Moyise, M.J.J. Menken (red.), <i>Isaiah in the New Testament</i> , London – New York 2005, s. 101-116.
2	Menken M.J.J., „The Minor Prophets in John’s Gospel”, w: M.J.J. Menken, S. Moyise (red.), <i>The Minor Prophets in the New Testament</i> , London – New York 2009, s. 79-96.
3	Wiele innych obcojęzycznych dzieł egzegetycznych, stanowiących literaturę przedmiotu, udostępnionych studentom przez wykładowcę w formie elektronicznej.

* lista rodzajów zajęć

- ☒ ćwiczenia (audytoryjne, translatoryjne, terenowe, warsztatowe, projektowe)
- ☐ ćwiczenia laboratoryjne, komputerowe
- ☐ lektorat języka obcego nowożytnego/starożytnego
- ☐ wykład kierunkowy
- ☐ wykład monograficzny lub konwersatorium monograficzne
- ☐ seminarium dyplomowe
(sem. magisterskie, licencjackie lub inżynierskie, na którym student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową, wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)
- ☐ pracownia dyplomowa (programistyczna, chemiczna, fizyczna, biologiczna, inżynierska)
(zajęcia laboratoryjne, na których student pod kierunkiem opiekuna pracy przygotowuje pracę dyplomową wykorzystując metody adekwatne do realizowanej tematyki badawczej)